

Szemponatok a mikrotoponimák kontinuitásának vizsgálatához*

E. NAGY KATALIN

1. A magyar helynévkutatás mindenkor fontos feladatának tartotta a helynevek összegyűjtését és kiadványokban történő közzétételét. A történeti helynév-adatok közreadásának és nyelvészeti — kezdetben leginkább etimológiai tárgyú — feldolgozásának több évszázados hagyományai vannak, a modern helynévkincsre irányuló tudományos feldolgozó munka azonban rövidebb múltra tekinthet vissza. Az élnyelvi helynevek nyelvészeti vizsgálatában vitathatatlan érdemei vannak az erdélyi helynévtörténeti iskola legnagyobb hatású alakjának, SZABÓ T. ATTILÁNAK (1934, 1937 stb.), aki a névtani kutatások homlokterébe az addig is vizsgált makrotoponimák mellé a mikroneveket is beemelte (vö. ehhez HOFFMANN 2003: 41, E. NAGY–SZILÁGYI-VARGA–KIS 2022). HOFFMANN ISTVÁN szerint a mikrotoponimák vizsgálata lényegében ettől az időtől, azaz a 20. század középső harmadától hozott komoly eredményeket, SZABÓ T. ATTILÁT követően elsősorban BENKŐ LORÁND (1947), LŐRINCZE LAJOS (1947), KÁZMÉR MIKLÓS (1957) és később INCZEFI GÉZA (1970) munkássága nyomán (2013: 7). A mikrotoponimák közé azok a helynevek sorolhatók, amelyek kisebb méretű denotátumokat jelölnek, és többnyire egy-egy település határán belül helyezkednek el. Ebből adódóan a mikroneveket és az általuk jelölt helyeket többnyire csak a helyi lakosság ismeri (a lokális helynévismeretről lásd bővebben E. NAGY 2021: 86–87). A makrotoponimák csoportjába pedig alapvetően a településnevek, a víznevek és a tájnevek tartoznak. A két kategória együttesen a helynevek egész állományát lefedi. A HOFFMANN–RÁCZ–TÓTH szerzőhármás úgy látja, hogy a makro- és mikrotoponimák kategorikus elkülönítése meglehetősen nehézkes volna, mivel az egyes helyek nem objektív, egyértelmű szempontok érvényesítésével sorolhatók be különböző fogalmi kategóriákba, sokkal inkább az egyének kognitív feldolgozó folyamatainak megfelelően (2018: 435).

Jelen írásomban egy Hajdú-Bihar megyei kistelepülés, Hencida mikrotoponimáinak kontinuitásvizsgálatára vállalkozom. Alapvetően két dolog készített arra,

* A tanulmány az MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport és a Magyar Nemzeti Helynévtár Program (az MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program egyik alprogramja) keretében készült.

hogy a település helynévkészletét érintő változásokkal foglalkozzam. Egyfelől az, hogy az utóbbi években szülőfalum környékének, a Berettyóújfalui járás több településének, Bakonszegnek, Szentpéterszegnek, valamint a közigazgatásilag Berettyóújfaluhoz tartozó Berettyószentmártonnak is feltártam a jelenkori helynévanyagát, majd az egybeállt szinkrón névállományokat névrendszertani és névszociológiai elemzéseknek is alávettem (E. NAGY 2010, 2018, 2021). A szintén ebbe a járásba tartozó Hencida vizsgálata tehát szervesen illeszkedik az eddigi kutatási témámhoz. Másfelől az alábbiak magyarázzák a témaválasztást: a kedves jubilánsunk csaknem egy évtizeddel ezelőtt a kezembe adott egy mappát, amely az 1980-as években lefolytatott hencidai élőnyelvi gyűjtés cédulaanyagát tartalmazta, s az anyagot a gondjaimra bízta. Utóbb tudtam csak meg, hogy a helynévgyűjtést Hoffmann István egyetemi tanársegédként egy szemináriumi csoporttal együtt végezte 1983-ban. Ez az állomány jó kiindulási alapot nyújtott egy olyan esettanulmány elkészítéséhez, amely a lokális helynévkészlet változására irányul.

2. Egy-egy település helynévállománya egységes, összefüggő rendszert képez, s ennek nyelvészeti vizsgálata a magyar névkutatás egyik kedvelt témája (vö. HOFFMANN 2013: 7, 2015: 376). Azoknak a névtudományi szakmunkáknak a száma, amelyek valamely település helynévrendszerét vonták tudományos feldolgozás alá, vélhetően százas nagyságrendű lehet. Ezek között tartjuk számon a két vagy több település helynévanyagát összehasonlító névrendszertani vizsgálatokat is, amelyek jellemzően a legutóbbi évtizedben kerültek a tudományos érdeklődés középpontjába. Nagykörű és Tapolcafi helynévrendszerét vetette össze 2015-ben HOFFMANN ISTVÁN, majd az ő szempontrendszerét használta fel JUHÁSZ ANNA PÁLMA (2021), VASAS BRIGITTA (2021) és TUSZ ILONA (2023), akik az említett két település mellé további településeket bevonva adtak közre összehasonlító elemzést. Mindezek mellett én magam Bakonszeg és Szentpéterszeg helynévrendszerének összehasonlítására vállalkoztam (2018).

Ezt a sort gyarapítják azok az elemzések is, amelyek nem két különböző település helynévállományának, hanem ugyanazon névrendszer két szinkrón metszetének az összevetését tűzték ki célul. Ilyen természetű vizsgálatokat végzett finn települések névrendszerére vonatkozóan TERHI AINIALA: egyik írásában két falu névkincsének változását dokumentálta két évszázados periódust átfogva (1997), egy másik tanulmányában pedig kilenc település névanyagának harminc éves történetét elemezte (2000). Eredményei azt mutatták, hogy különösen a mezőgazdasági művelés alatt álló területek nevei és a tereptárgyak elnevezései vesztek ki a névkincsből. AINIALA azt is kiemeli, hogy a csupán az idősebb lakosok által használt helynevek szintén könnyebben tűnnek el (vö. GYÖRFFY 2018: 13). GYÖRFFY ERZSÉBET emellett arra is rámutat, hogy AINIALA mindkét esettanulmányának eredménye szerint az 1960-as években használt neveknek majd a fele az 1990-es

évekre kiveszett a névkincsből. Megjegyzi továbbá, hogy a kilenc település névrendszerében a néveltűnési ráta sehol sem volt magasabb, mint 70%, s nem volt kevesebb, mint 30% (i. h.). A magyar helynévkutatás berkeiben tudomásom szerint elenyésző a fenti célkitűzéssel írott dolgozatok száma (helynév-szociológiai megközelítést lásd például GOCS 2021: 66–68). Írásomban ehhez az irányvonalhoz kapcsolódva olyan módszertani támpontokat kívánok lefektetni, melyek adalékul szolgálhatnak a magyar települések névrendszerére irányuló további kontinuitásvizsgálatokhoz. Ehhez az elméleti keretet a HOFFMANN ISTVÁN által megalkotott és azóta széleskörűen alkalmazott nyelvi elemzési modell adja (1993/2007).

3. A felmérés terepeként szolgáló település történetének vázlatos ismerete szükséges feltétele a sikeres kontinuitásvizsgálatnak, mivel a történeti körülmények kisebb vagy nagyobb közvetettséggel meghatározzák az ott élőknek a nevekhez való viszonyát is. Az alábbiakban ezért a település történeti és táji-természeti jegyeire térek ki nagyon röviden.

Hencida Hajdú-Bihar megye déli részén, a Berettyó–Körös vidéken fekszik. Az 1055 lakost számláló faluban túlnyomórészt református vallásúak élnek. Hencida a Berettyóújfalui járáshoz tartozik, északon Konyárral, keleten Esztárral és Kismarjával, délen Bojttal, nyugaton Gáborjással határos. Területe 34,8 km². Népességszáma és területének mérete alapján a kisebb alföldi és az átlagos méretű bihari települések között tartjuk számon.

A történeti források 1342-ben említik először a falut *Henchyda* és *Henchhaza* alakban (vö. FNESz., J. 256, RÁ CZ 2022: 125–126). A 17. században a település teljesen elpusztult, és az eredeti faluhelytől kissé távolabb, a mai helyén települt újra. A középkori falu a hencidai névrendszerben ma is meglévő *Telek* nevű dűlön állt. A Berettyó–Körös vidék az 1850–1870 között zajló folyószabályozások előtt mocsaras, lápos ártér volt (VARGA 1996: 89). A mocsarak lecsapolásának idejéig a táji-természeti adottságokat a falu határában a Berettyó szabta meg. Az első katonai felmérés térképén (EKFT.) például látható, hogy Hencida egy kör alakú hordalékkúpon települt meg, s ez a körülmény a település mai szerkezetét is meghatározza (KOVÁCS 1987: 9–10). A falu agrárjellege évszázadok óta állandó, a megélhetést napjainkban is a mezőgazdaság biztosítja. A vizsgálat időhatárán belül, de különösen az ezredfordulót követően a falura lassú, de egyenletes népességcsökkenés jellemző. A települést az utóbbi négy évtizedben tömegesen hagyta el a fiatalabb lakosság, s ennek következtében Hencida korösszetétele egyneműbé vált. A falu aktív lakosságának egy része napjainkban a járás központjába, Berettyóújfaluba jár dolgozni.

4. Ahogyan fentebb utaltam rá, a szinkrón névanyagok 1983-ban, majd éppen négy évtizeddel később, 2023-ban lettek összegyűjtve. Az 1983-as gyűjtés adatközlői voltak Buka Sándor (1906-os születésű), Horváth Pál (1911), Kelemen Pál

(1892), Kiss József (1912), Kovács Lajos (1909), Papp Gyula (1927), Papp László (1907), Papp László (1920), Péterszegi László (1916), Péterszegi Sándor (1910), Postás Gyula (1921) és Tanka Zsigmond (1912). 2023-ban az aktualizáló gyűjtés során az alábbi adatközlők segítettek a munkámat: Antal Sándorné (1945), Éles István (1949), Éles Istvánné (1952), Györi László (1957), Györi Lászlóné (1960), Kun Irma (1929).¹ A két névanyag eltérő számú mikrotoponimát tartalmaz: 1983-ban 351, 2023-ban pedig 291 helynév van használatban, amely 262, illetve 201 objektumot jelöl.² A múlt század végi névállományban a külterületi és a belterületi objektumot megnevező helynévi adatok megoszlása 84% és 16%, a maiban pedig 74% és 26%.

4.1. Névsűrűségi viszonyok. A névsűrűség azt mutatja meg, hogy egységnyi területre mennyi helynév esik; mutatójaként a helynév/km² mértékegység használatos (vö. HOFFMANN 2015: 378, E. NAGY 2018: 140). A szakirodalom megkülönbözteti az abszolút névsűrűség (ennek számításában az egyidejűleg használatban lévő valamennyi névalakra tekintettel vagyunk) és az objektumsűrűség (ez esetben csupán a helynévvel jelölt objektumok számát vesszük figyelembe) fogalmát. E helyütt én az abszolút névsűrűség szerinti számítást alkalmazom (vö. HALMOS 2013: 15).

A jelenkori névállományban 291 helynév van használatban, közülük 76 név belterületi, 215 pedig külterületi objektumot jelöl. A múlt századi névkincs 351 helynévi adatból áll, ebből 296 név külterületi, 55 pedig belterületi fekvésű objektumra utal. A határ mérete egyébként az elmúlt négy évtizedben nem változott.

A vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a falu határának névsűrűsége 1983-ban 8,4 volt, majd ez 2023-ra 6,2-es értékre csökkent, ami jelentős változásnak mondható. Mindezek mögött egyrészt a paraszti magángazdálkodás felszámolása, másrészt a külterületi állattartás visszaszorulása állhat. Az aktualizáló gyűjtés adatközlőinek elmondása alapján az utóbbi időkben már jellemzően nem több kisebb dűlőföldre, hanem inkább nagyobb táblákra van osztva a külterület, s ez a nyelven kívüli körülmény szükségszerűen maga után vonja a nevet viselő objektumok számának csökkenését.

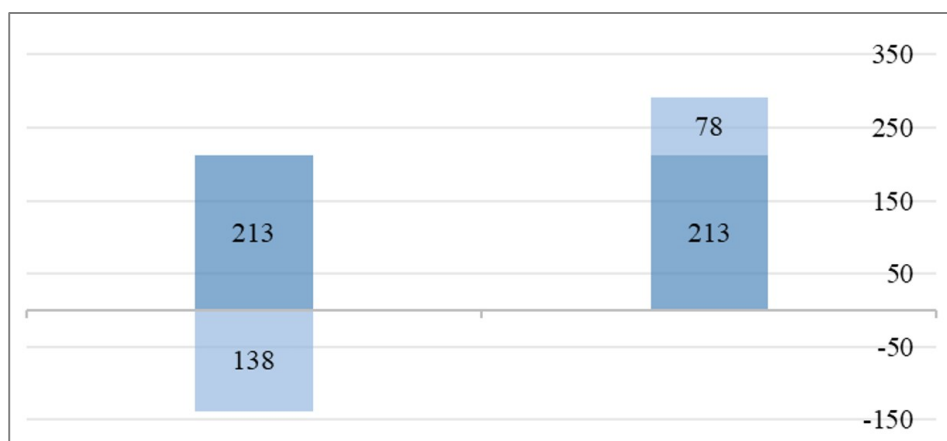
4.2. Földrajzi köznevek. Az 1983-as névrendszerben használatban lévő földrajzi köznevek közül a 10 leggyakoribb a következő: *utca, kút, tanya, lapos, dűlő, ér, zug, út, kert* és *oldal*. Az újabb névrendszerben használt tíz leggyakoribb elem

¹ Az alább közölt eredmények értékelésekor tekintettel kell lennünk arra a körülményre, hogy az adatközlők körében a nemek aránya jelentősen eltér: a 2023-as aktualizáló gyűjtés adatközlői között ugyanis a nők vannak többségben, 1983-ban azonban kizárólag férfi adatközlőket vontak be az interjúkba, és jóval többen is voltak a mostani felmérésben megkérdezetteknel. Mindez pedig az adatok szociolingvisztikai értékelését nem kis mértékben befolyásolhatja.

² A tanulmányban közreadott elemzések alapját a névkészletek mikrotoponimái adták. Ennek megfelelően a mindkét névállományban megjelenő *Hencida* és *Berettyó* helynevekre — minthogy azokat makrotoponimáknak tekintem — az elemzés során nem voltam tekintettel.

pedig az *utca, kút, erdő, dűlő, zug, tanya, út, lapos, ér* és *gödör*. Ez a sor azt mutatja, hogy a földrajzi köznevek helynevekben való felhasználásában, pontosabban a helyfajták neveiben való kifejezésében négy évtized alatt nem történt különösebb változás. Gondolatmenetünket tovább fűzve azt is megfogalmazhatjuk, hogy a hencidai névközösségben jelentős a névminták szerepe: az új nevek keletkezését a meglévő helynévrendszer határozza meg. Az *erdő* földrajzi köznevet tartalmazó újabb helynevek például az 1983-as és 2023-as névkészletben egyaránt meglévő *Csere-erdő, Kis-erdő, Nagy-erdő ~ Erdő ~ Régi-erdő* nevek mintájára *Konyári-Kis-erdő, Miklóssy-erdő, Sasa-erdő* és *Tucskó(s)-erdő* alakban, azaz lényegében a korábbiakhoz hasonló nyelvi-névrendszertani jegyekkel jelentek meg a névrendszerben.

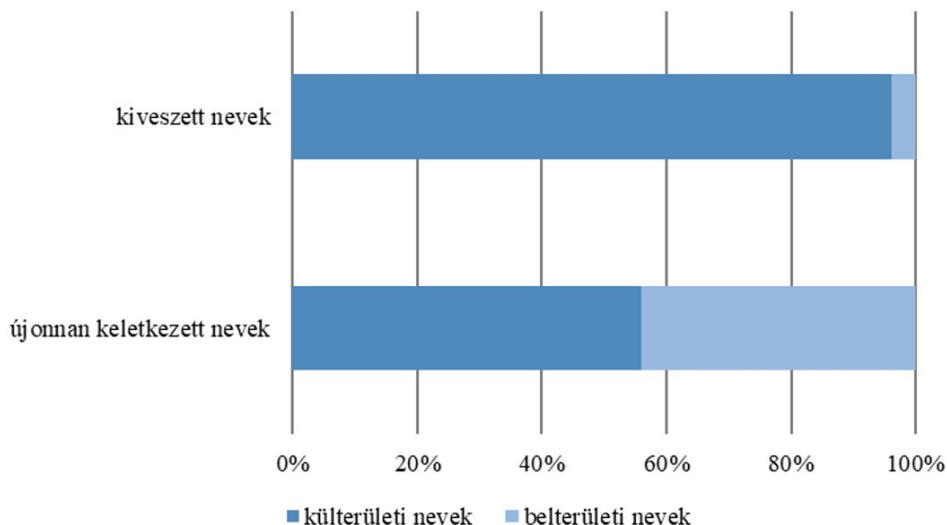
4.3. Mennyiségi változások. Abból, hogy az egykor 351-es elemszámú korpusz ma 291 névből áll, azt sejtethetnénk, hogy kétgenerációnyi idő alatt a lokális helynévállomány 17%-kal lett kisebb. Valójában azonban a múlt századi névrendszer ennél jóval jelentősebb mértékben csorbult (lásd az 1. ábrán). Az 1983-as hencidai korpuszban ugyanis csupán 213 olyan helynévi adattal számolhatunk, ami a mai névkincsnek is a része, s ez a korábbi névkészlet 61%-át teszi ki (az ábrán látható oszlopok sötétkék része), emellett 138 név kiveszett a használatból (39%), s ezek az elemek még a falubeliek passzív névismeretében sem érhetőek már el (a passzív névismeret fogalmához lásd bővebben ZSOLNAI 1967). A névkincsből kiveszett elemeket az első oszlopon világoskék színnel jelöltem. A mai helynévállomány ugyanakkor 78 újonnan keletkezett nevet tartalmaz (a második oszlopon ugyancsak világoskékkel jelölve).

1. ábra. A hencidai helynévkészlet változása (1983, 2023)

A használatból kiveszett neveket szemügyre véve azt találjuk, hogy ezek 96%-a külterületi, 4%-a belterületi objektumot jelöl. Ezzel szemben az új elnevezéseknek

az 56%-a külterületi, 44%-a pedig belterületi objektumra vonatkozik (lásd ehhez a 2. ábrát).

2. ábra. A bel- és külterületi nevek arányának változása

4.4. Minőségi változások. Az alábbi egységben azt tekintjük át, hogy milyen minőségi jegyekkel jellemezhetők az elmúló és az újonnan keletkezett mikrotoponimák.

4.4.1. Igen szembetűnő jelenség, hogy az 1983-as névkészletben nagy számban vannak jelen több elemű *n é v b o k r o k*, melyekre általánosan jellemző, hogy az alapnév a mai napig fellelhető a hencidai névkincsben, a belőle alakult helynévi adatok azonban kivesztek a használatból. Az egyrészes *Fövényes* helynévből alakult *Fövényes-dűlő*, *Fövényes-part*, *Fövényes-domb*, *Fövényes-lapos*, a kétrészes *Füzes-ér*-ből létrejött *Füzes-éri-legelő*, *Füzes-ér-hát*, *Füzes-ér-kút* és *Füzes-ér-oldal* helynevek ma már nem ismertek a településen élők körében. Hasonló változáson ment keresztül az egykor legelőként is funkcionáló, mára azonban egybeszántott *Hosszú-dűlő* névbokra is: az alapnév ma is ismert, ezzel szemben viszont a *Hosszú-dűlő kút*, *Hosszú-dűlő-legelő* és *Hosszú-dűlő-rét* mikronevek nem maradtak fenn.

A névbokrok kapcsán emellett egy másik sajátosság is kirajzolódni látszik: egyes alaptagok az újabb névrendszerben töltenek be nagyobb szerepet. A *Sasa* egyrészes alapnév például az 1983-as névrendszerben csupán a *Sasa laposa* névben jelent meg, a mai névállományban azonban emellett a *Sasa-erdő*, *Sasa-föld* és *Sasa-oldal* nevekben is megtaláljuk. A *Tucskó* név pedig az újabb névkincsben a *Tucskó(s)-erdő*-ben szerepel. A változás két iránya, vagyis a névbokrok elmúlása és keletkezése meglehetősen eltérő mértékben érhető tetten a névállomány

változásvizsgálatában, hiszen amíg a másodlagos nevek kiavulása az 1983 és 2023 közötti négy évtizedben bő tucatnyi névbokorra jellemző, addig a meglévő mikrotoponimák névbokrosító hatására a jelenkori névkincsből csupán a fenti két példát tudjuk hozni.

4.2.2. Helyfajták. Az 1983-as névkincsből kivett mikrotoponimák között tekintélyes számban fordulnak elő a szántóföldek nevei: pl. *Bábád ~ Bábád-dűlő, Búdös-dűlő, Hajdú-dűlő, Sulymos*, illetve az egykor a falura jellemző külterületi állattartáshoz kapcsolódó legelők nevei: pl. *Nagy-tiszta, Nyomás, Csikó(s)-kert*, valamint kutak nevei: pl. *Bús-tagi kút, Kódombi kút, Első Kettős kút*.

Az újonnan keletkezett mikrotoponimák körében jelentős arányt képviselnek az építménynevek: pl. *Csirketelep, Életmód központ, Gépállomás, Silógödör, Vadgazdaság, Kincsem-birtok* stb., a hivatalos utcanevek: pl. *Akácfa utca, Malom utca, Petőfi utca, Rákóczi utca* stb. Ezek mellett a múlt század utolsó harmadában lezajlott gyűjtés óta újonnan létesített víztározó megnevezésére hozta létre a hencidai névközösség a *Horgásztó ~ Halasztó* újabb megnevezéseket. Az elnevezendő objektumok jellegének megváltozása (tehát a kevesebb szántóföld és több új épület), vagyis a materiális környezet jelentős változása eredményezte a helyfajtaikat érintő elmozdulásokat is.

5. A fentiek összegzéseként azt állapíthatjuk meg, hogy kétgenerációnyi idő alatt — a lokális téri környezetben található objektumok és a megnevezésükre használatos helynevek változási folyamataival összefüggésben — a lokális helynévkészlet igen jelentős hányada, csaknem akár 40%-a is feledésbe merülhet. E jelenség háttérében elsősorban nyelven kívüli mozgatórugókat kell keresnünk: a gazdálkodás modernizációja, a kisebb mezőgazdasági területek közös művelés alá fogása, a külterületi állattartás visszaszorulása, a mobilitás megnövekedése, a lakosság előregedése mind-mind olyan tényezők, amelyek szükségképpen maguk után vonják a határral való aktív kapcsolat visszaszorulását, majd megszűnését. Ezért is különösen fontos a napjainkban a helybeli lakosok mentális lexikonában még tetten érhető helynévkincs mihamarabbi felgyűjtése és közreadása: ez a feladat — a folyamatokat és az egyre gyorsuló ütemüket látva — egyfajta kulturális leletmentésnek is tekinthető.

Irodalom

AINIALA, TERHI 1997. On change in place-names. *Namn och byggd* 85: 75–92.

AINIALA, TERHI 2000. Ortnamn i förändring. *Namn och Bygd* 88: 25–41.

BENKŐ LORÁND 1947. *A Nyárádmente földrajzi nevei*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 74. Budapest.

EKFT. = *Az első katonai felmérés. A magyar királyság teljes területe 965 nagyfelbontású színes térképszelvényen. 1782–1785*. DVD. Budapest, Arcanum Adatbázis Kft., 2004.

- FNESZ. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2*. Negyedik, bővített és javított kiadás. Budapest, 1988.
- GOCS KLAUDIA RÉKA 2021. *Jánkmajtis helyneveinek szocioonomasztikai vizsgálata*. Szakdolgozat. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézet Könyvtára.
- GYÖRFFY ERZSÉBET 2018. *Helynév-szociológia*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 47. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.
- HALMOS JUDIT 2013. *Névsűrűségi vizsgálatok a Pápai járásban*. Szakdolgozat. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézet Könyvtára. K 1742.
- HOFFMANN ISTVÁN 1993/2007. *Helynevek nyelvi elemzése*. Első kiadás: Debrecen, 1993. Második kiadás: *Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 67*. Budapest, Tinta Kiadó, 2007.
- HOFFMANN ISTVÁN 2003. *Magyar helynévkutatás. 1958–2002*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 7. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke.
- HOFFMANN ISTVÁN 2013. *Mikrotoponímiai vizsgálatok 1. Tapolcafő helynevei*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 30. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.
- HOFFMANN ISTVÁN 2015. Nagyköri és Tapolcafő. Összehasonlító helynévrendszertani vizsgálat. In: BÁRTH M. JÁNOS–BODÓ CSANÁD–KOC SIS ZSUZSANNA szerk., *A nyelv dimenziói. Tanulmányok Juhász Dezső tiszteletére*. Budapest, ELTE BTK. 376–387.
- HOFFMANN ISTVÁN–RÁCZ ANITA–TÓTH VALÉRIA 2018. *Régi magyar helynévadás. A korai ómagyar kor helynevei mint a magyar nyelvtörténet forrásai*. Budapest, Gondolat Kiadó. 435–443.
- INCZEFI GÉZA 1970. *Földrajzi nevek névtudományi vizsgálata. Makó környékének földrajzi nevei alapján*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- J. = JAKÓ ZSIGMOND, *Bihar megye a török pusztítás előtt*. Település- és népiségtörténeti értekezések 5. Budapest, 1940.
- JUHÁSZ ANNA PÁLMA 2021. *Tard helynevei*. Szakdolgozat. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézet Könyvtára.
- KÁZMÉR MIKLÓS 1957. *Alsó-Szigetköz földrajzi nevei*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 95. Budapest.
- KOVÁCS LAJOS 1987. *Fejezetek Hencida község népeletéből*. Folklor és etnográfia 36. Debrecen, Néprajzi Tanszék.
- KSH. = www.ksh.hu. A Központi Statisztikai Hivatal Helységnevtára. 2022-es népszámlálási adatok alapján. 2023. január 11.
- LŐRINCZE LAJOS 1947. *Földrajzi neveink élete*. Budapest, Néptudományi Intézet.
- E. NAGY KATALIN 2010. *Berettyószentmárton helyneveinek névszociológiai vizsgálata*. Szakdolgozat. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézet Könyvtára. K 1664.
- E. NAGY KATALIN 2018. Összevető helynévrendszertani vizsgálatok Bakonszeg és Szentpéterszeg helynevei alapján. *Helynévtörténeti Tanulmányok 14*: 137–153.
- E. NAGY KATALIN 2021. *Empíria és teória a helynév-szociológiában*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 53. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.

- E. NAGY KATALIN–SZILÁGYI-VARGA ZSUZSA–KIS TAMÁS 2022. *Bevezetés a helynévkutatásba*. Online tananyag. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó.
- RÁCZ ANITA 2022. *A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára*. Második, javított és bővített kiadás. Nagyvárád, Partium Kiadó.
- TUSZ ILONA 2023. *Zsáka helynevei*. Szakdolgozat. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézet Könyvtára.
- VARGA GYULA 1996. Gáborján, Hencida és Szentpéterszeg történeti néprajza. In: RÁCZ ZOLTÁN szerk., *Bihari falvak 1. Örökségünk. Gáborján, Hencida, Szentpéterszeg*. Debrecen, Rác Építész Iroda. 89–122.
- VASAS BRIGITTA 2021. *Biri település helynevei*. Szakdolgozat. Debrecen, Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézet Könyvtára. K 1864.
- ZSOLNAI JÓZSEF 1967. A lakosság földrajzinév-ismeretének vizsgálata. *Magyar Nyelvőr* 91: 191–198.

Considerations for Studying the Continuity of Microtoponyms

The paper studies how the toponymic system of Hencida, a village in Hajdú-Bihar County, has changed over forty years. The basis for the comparison was provided by the microtoponyms in two synchronous toponymic systems of the settlement. The former name corpus was compiled by István Hoffmann, then assistant lecturer, with the involvement of a seminar group in 1983, while the newer one was collected by me in 2023.

The objective of the comparative study was to provide methodological guidelines for similar works. The results indicate that within two generations a significant part of the local stock of toponyms, up to 40%, may be forgotten, while at the same time newer names are also created. Their number, however, is much lower than that of those not used anymore. Besides quantitative differences, the study has also revealed qualitative ones: among names not used anymore we may primarily find names of boundary parts and natural objects in the outskirts, e.g., brooks, pastures, plough lands, etc., while the new elements include numerous names of buildings. Based on all of these, I consider it to be especially important to collect the toponyms still present in the current mental lexicon of local residents as soon as possible and their publication in toponym registries.

Keywords: continuity of toponyms, microtoponyms, onomatopoeical changes, toponym awareness

E. Nagy Katalin
ORCID: 0000-0002-1973-8844
Debreceni Egyetem
enagy.katalin@mnytud.arts.unideb.hu